

FRÅGOR FÖR DAGEN

Befolkningskonferens 1965

FN:s befolkningskommission be-
slöt på sin konferens som avslöts
den 15 februari att rekommendera
det ekonomiska och sociala rådet
att den andra internationella be-
folkningskonferensen skall hållas
1965, om möjligt i något utveck-
lingsland i Afrika eller Latiname-
rika. Den första konferensen hölls
i Rom 1954.

Kommissionen diskuterade också
förverkligandet av en resolution
från generalförsamlingen som gäll-
de befolkningsökning och ekono-
misk utveckling. Denna resolution,
som ursprungligen lagts fram av
Danmark och Sverige, gick ut på
att generalsekreteraren hos rege-
ringarna skulle förhöra sig om de
speciella problem länderna står in-
för i detta hänseende.

Kommissionen kunde endast upp-
nä begränsad enighet om undersök-
ningen. Debatten gällde främst om
generalsekreteraren skulle använda
ett frågeformulär och vilka frågor
han i så fall skulle ställa. I sin slut-
rapport lämnade kommissionen inga
rekommendationer om genomföran-
det av denna rundfråga men un-
derströk resolutionens ord om att
frågor av befolkningspolitisk ka-
raktär är en angelägenhet för de
enskilda staterna, inte för FN.

Under diskussionen framhöll
Förenade arabrepubliken enkätens
betydelse. Även om man inte be-
svarar frågorna objektivt skulle for-
muläret fästa staternas uppmärk-
samhet på "tänkbara illusioner",

såsom att befolkningstrycket var
något gynnsamt.

Den italienske delegaten ansåg
att en speciell fråga borde ställas
till de underutvecklade ländernas
regeringar: Hade man någonsin
observerat att en mycket snabb be-
folkningstillväxt skett i förbindelse
med en försämring av levnadsstan-
darden?

Folkökning i polartrakterna

Långa och kalla vintrar lockar
oss mot söder. Men ett faktum är
att allt fler människor slår sig ned
i polartrakterna. Det är de rika na-
turtillgångarna där som attraherar.
Denna utveckling har föranlett
WHO att granska de hälsoproblem
som tillvaron i ett kallt klimat för
med sig.

Utrustad med flygplan, schakt-
maskiner och tryckluftsborr tränger
människan tillbaka jordens sista
gränsområden i polartrakterna. Man
drar ut för att erövra kol, metaller,
ädelstenar, olja, timmer och billig
fisk. Man räknar med att industria-
liseringen av Sibirien fordrar en
halv miljon nybyggare varje år.
Dessutom sker en snabb expansion
i norr till följd av meteorologiska
och strategiska intressen.

Det finns andra orsaker till att
folktätheten i polarområdena stiger:
den ursprungliga befolkningens fö-
delsetal är höga och spädbarnsdöd-
ligheten sjunker.

WHO har nyligen anordnat den
första internationella sammankom-
sten om hälsoproblemen i polarom-
rådena. Det är främst hos den ur-
sprungliga befolkningen sjukdomar-
na uppträder. På en generation har
man tagit steget från hundsläde till
flyg. Folk får fast arbete och blir
bofasta utan att man ordnar de
mest elementära förhållandena. I
ett område i Alaska fann man att
76 procent av eskimåerna hade
radio och 6,4 procent frysexar

men endast 4 procent hade vatten-
ledning.

En efter en av de folkliga före-
ställningarna om tillvaron i dessa
trakter avlivades vid WHO-konfe-
rensen. Det tycks sålunda inte vara
så att plomber i tänderna faller ut
till följd av stark kyla. Denna po-
larexpeditionernas plåga måste van-
ligen hänföras till för stor sötsaks-
konsumtion. Inte heller är det så
att låga temperaturer tar död på
mikrober. Köld är som bekant kon-
serverande och man kan finna le-
vande virus i de frusna kropparna
efter människor som dött för hund-
ratals år sedan. I dag är tuberku-
los, lunginflammation och andra
infektioner i andningsorganen myc-
ket vanliga, liksom tarmkatarrar
och ett antal andra smittsamma
sjukdomar.

Konferensen underströk att det
är lika " normalt " att leva i de ark-
tiska och antarktiska områdena som
i andra delar av världen. Ingen sär-
skild diet är nödvändig. Man be-
höver varken extra fett, proteiner
eller kolhydrater för att hålla sig
varm. Det räcker med några lager
päls.

Hunger är ingen fara, men i
Alaska är olyckor, alkoholism,
själv mord och mord utbredda döds-
orsaker — siffrorna är två och en
halv gånger så höga som i övriga
delar av Förenta staterna. Om det
finns någon mentalsjukdom som är
speciell för kalla klimat vet man
inte.

Dödsstraffet slopas i allt flera länder

Dödsstraffet är på tillbakagång
framgår det av en FN-rapport. Se-
dan andra världskriget har sex sta-
ter avskaffat detta straff och där-
med är det ett tjugotal stater och
områden som gjort det, förutom en
rad delstater i olika länder. Dess-

utom utdöms dödsstraffet för en allt snävare grupp förbrytelser. Men där man alltså har kvar straffet kan det utdömas för abort (delstaten Georgia i USA), falskmyntning (Polen och Sovjetunionen), äktenskapsbrott (Afghanistan) och "kollision med dödlig utgång vid framförandet av ångbåt" (Arkansas, USA).

Följande länder har avskaffat dödsstraffet: Argentina, Brasilien, Colombia, Costa Rica, Danmark (1930), Dominikanska republiken, Ecuador, Finland (1949), Förbundsrepubliken Tyskland, Island (1940), Italien, Norge (1905), Nederländerna, Nya Zeeland, Portugal, San Marino, Sverige (1921), Schweiz, Uruguay, Venezuela och Österrike. Därtill kommer några koloniala områden samt delstater.

FN-rapporten har titeln "Capital Punishment" och har utarbetats av den franske juristen och ledamoten av högsta domstolen Marc Ancel på grundval av en enkät i FN:s medlemsstater och vissa andra länder. Den kommer att behandlas av FN:s ekonomiska och sociala råd tillsammans med kommentarer från en expertgrupp som nyligen sammanträtt i Genève.

Hängning är fortfarande den mest använda avrättningsmetoden, heter det i rapporten. Därefter kommer skjutning. I USA använder 24 stater elektriska stolen och den metoden används också i Filippinerna och Kina. Frankrike och några andra länder tillämpar halshuggning. Gaskammaren används i elva amerikanska delstater medan de dösdömda i Spanien avrättas genom strypning.

Experterna säger i sin kommentar att undersökningarna om dödsstraffets avskräckande effekt på brottsligheten inte medger några definitiva slutsatser. I rapporten ges dock en rad exempel på hur de tidigare med dödsstraff bestraffade brotten inte ökat då man tillfälligt eller definitivt avskaffat strafforn. I England slopades 1957 döds-

straffet för vissa slag av mord utan att dessa brott blev talrikare. I Finland minskade sådana brott som tidigare bestraffats med döden från 137 1950 till 79 1959. Samma tendens har förekommit i Danmark, Norge och Sverige om man tar hänsyn till folkmängdsökningen.

Radio- och TV-apparater, medel mot analfabetism

Enkla och billiga radio- och TV-apparater som kan komma att revolutionera kampen mot analfabetismen i utvecklingsländerna håller nu på att konstrueras, rapporteras det under de fortsatta förhandlingarna på FN:s stora konferens i Genève om vetenskapens och teknikens tillämpning för utvecklingsländerna.

En delegat från Förenade arabrepubliken, Salah Amer, berättade att man nu kommit långt i försöken att få fram en transistorradio som kan säljas för fem dollar (25 kr) och mass-spridas. En sådan mottagare, som särskilt på landsbygden blir ett effektivt hjälpmedel för undervisningen, skall kunna plockas ihop lokalt.

UNESCO:s representant Gerald F. Winfield kompletterade dessa nyheter med en uppgift om att framsteg också hade gjorts beträffande billiga, batteridrivna transistor-TV. Batterierna till dessa skall kunna laddas om med hjälp av trampdrivna generatorer.

Arbetsmarknadsläget i Sverige

Arbetsmarknadsstyrelsens prognosinstitut har för fjärde året i följd utfört en enkät angående utbildningsgruppernas läge på arbetsmarknaden. Frågeblanketter utsänds till 705 adressater besvarades till

95 procent. Det visar sig råda brist på agronomer särskilt på husdjurslinjen samt markerad brist på byggnadsingenjörer, arkitekter och ingenjörer i flygteknik. Bristen på psykologer, samhällsvetare, civil-ekonomer och socionomer kvarstår och väntas kunna förvärras. Jurister efterfrågas särskilt inom den statliga förvaltningen. I fråga om veterinärer, inseminationsbiträden, jägmästare och skogvaktare råder för närvarande balans. Inom hälso- och sjukvården förvärras bristen på sjuksköterskor, sjukgymnaster, laboratoriser, arbetsterapeuter och äldreomsorgsförstärkningar.

Alltför sent har man sett till utbildningsbehovet i landet och vi kommer under många år att få sota för den bristande planhushållning med utbildad arbetskraft som förekommit.

Ecklesiastikdepartementet har gjort en totalsammanställning av tendenserna på akademikernas arbetsmarknad fram till mitten av 1970-talet. Den redovisas i "Från departement och nämnder" nr 2/1963. 1970 räknar man med att tillgången på akademiker under 65 år från spärrade högskolor är 54.000 medan behovet är 67.000. Under de fria fakulteterna beräknas tillgången vara 62.000 och behovet under 58.000. 1975 beräknas tillgången från de spärrade högskolorna vara 72.000 medan behovet stiger till 83.000. Från de fria fakulteterna beräknas överskottet ytterligare ha ökat. En utvidgning av de spärrade linjerna är högeligen önskvärd men möjligheterna att inom över-skådlig framtid skapa balans mellan tillgång och efterfrågan bedömes för närvarande som mycket små. En utbildning som ökar utbyttbarheten mellan naturvetare och tekniker och mellan samhällsvetare och ekonomer kan bidra till en gynnsam utveckling. Bristen på lokaler och kvalificerade lärare begränsar möjligheterna att bygga ut de spärrade linjerna. Enligt de planer som föreligger skulle totalanta-

let nybörjarplatser vid berörda spärrade utbildningslinjer under läsåret 1965/66 uppgå till 3.900 och 1969/70 till 4.400. Det behövs en samordning mellan statliga och icke-statliga huvudmän och departementet föreslår en samordningsgrupp mellan skilda intressenter som kunde verka som utredningsorgan och ta initiativ för utbyggnad av ifrågavarande utbildningssektor.

Hjälp reumatikerna

Det pågår för närvarande en kampanj som ledes av Riksföreningen mot reumatism och som avser att öka resurserna för vård och hjälp åt reumatiskt sjuka. Ledgångsreumatismen är en folksjukdom. Minst 1/4 miljon människor i Sverige är drabbade, och än har den medicinska vetenskapen icke kunnat nå fram till en radikal behandling. Men mycket kan göras för att förebygga sjukdom och minska lidandet för många sjuka. Årtionde efter årtionde har kroniskt sjuka reumatiker måst lämnas åt sitt öde liksom tidigare varit fallet med de poliosjuka. De livaktiga organisationer som nu tagit som sin uppgift att förändra tillvaron för dessa har kunnat åvägabringa en betydande ljusning i deras tillvaro. Den beräkning som kommit fram till att produktionsbortfallet till följd av reumatiska sjukdomar belöper sig till minst 500 miljoner kronor per år torde inte vara överdriven. Då man betänker att kostnaderna för folktandvården beräknas till 100 miljoner, för fångvården till 70 miljoner och att vi köper cigaretter för 500 miljoner är det lätt att inse hur betydelsefulla de insatser är som kan göras. Reumatikerna bör därför stödjas genom insättning av bidrag på postgiro 90 03 19, "Reumatikerhjälpen 1963", Stockholm.

Cancerkontroll

Cancer i livmoderhalsen kan nästan alltid botas om den upptäcks vid ett tidigt stadium. Den ger ringa symtom och kan därför lätt försummas av patienterna. Vid tre försäkringsföretag har man företagit en undersökning av 813 kvinnor i åldern 21—65 år, anställda vid företagen eller gifta med manliga tjänstemän. Undersökningen avslöjade 7 fall av utvecklad cancer eller förstadium till cancer i livmoderhalsen. Dessutom förekom 6 misstänkta förstadium till cancer. Detta är en högre diagnostisk procent på ett friskt klientel än vad som tidigare påvisats. Enligt den svenska undersökningen har 0,8 procent av de undersökta företett säkra symtom medan motsvarande siffra i andra undersökningar i utlandet håller sig vid 0,4—0,5.

Undersökningen får betraktas som ett försök och bör följas av flera sådana på ett större antal personer. Om de resultat som redovisats visar sig komma att hålla torde de allvarligt påverka planläggningen av en mera allmänt genomförd undersökning i cancerförebyggande syfte.

Tobaksrökningens faror

Ett tjugotal vetenskapsmän har uppvaktat inrikesministern med en skrivelse som kräver stöd för en antitobakskampanj från statens sida. Det framhålls där att årligen 1.000 människor dör av lungcancer, dvs. lika många som trafikdödas, och praktiskt taget alla dessa är storrökare. Ännu allvarligare är att storrökarna visar en stor överdödlighet i hjärt- och kärlsjukdomar. I England, där dödsiffrorna i lungcancer är avsevärt högre än i Sverige men där man också anser att rökarens överdödlighet i kärlsjukdomar ger dödsiffror som är 2—4 gånger högre än de som lungcan-

cern uppvisar, har man nu förmått regeringen att på ett energiskt sätt ingripa. Regeringen har där utrustat två propagandabussar som far runt landet med informationsmaterial och bedriver propaganda mot rökning. Hälsovårdsministern dekreterar att regeringen är fast besluten att inte låta fakta skrattas ihjäl eller skakas av med förakt eller glömmas bort. "Regeringen kommer icke att nöja sig med mindre än att vi har fastslagit fakta i medvetandet hos varje man, kvinna och barn som kommit i den ålder då det kan fatta vad saken gäller." Det engelska exemplet har följts på flera håll. I USA har presidenten tillsatt en kommitté för att behandla frågan och även i Danmark har en statlig kommitté tillsatts för att fortsätta arbetet på utredningen av sambandet mellan cancer och cigaretter.

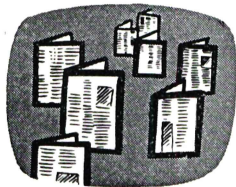
De uppvaktande vetenskapsmännen med professor Hultberg vid Radiumhemmet i spetsen kräver en nationalförening mot tobaken som skulle kosta 910.000 kronor i anslag och en professur i tobaksforskning för 145.000 kronor. Särskilt bekymmersam är tendensen till ökad tobakskonsumtion bland ungdomen. Man beräknar att varannan 15-åring i storstäderna är rökare. Svenska Dagbladet instämmer i de uppvaktandes syfte men understryker att propagandan bör läggas sakligt utan några onödiga skrämsel-effekter.

Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning instämmer i stort sett med önskemålen om ökad forskning och upplysning och framhåller också att övriga former av luftförorening icke får glömmas bort.

En ökad upplysning kan också tjäna till att öka hänsynstagandet till de icke rökande. För närvarande känner sig ingen rökare förhindrad att fördärva atmosfären i sammanträdesrum, där icke rökare också måste uppehålla sig, och ingen rökare tycks fråga efter det obehag han på detta sätt bereder sin omgivning.

Skolhälsovården

Ur skolöverläkarens årliga sammanställning för skolhälsovården framgår att under läsåret 1960—61 827,626 elever har omfattats av den statsunderstödda skolhygieniska verksamheten vid obligatoriska skolor. Av dessa led 10 stycken eller mindre än 0,01 procent av lungkörtel- och lungtuberkulos. Siffran är oförändrad från föregående år. Bland lärare och övrig skolpersonal konstaterades 28 fall av tuberkulos. Vid de högre skolorna iaktogs 26 fall av tuberkulos vilket innebär en minskning från föregående år med 47 fall. Medicinsk yrkesrådgivning har givits i 7.185 fall och arbetsböcker har utfärdats till 79.425 elever i obligatoriska skolor bådadera innebärande en ökning.

UR PRESS-DEBATTEN

Mentalsjukvårdens organisation

En rad statliga utredningar har tidigare lagt upp riktlinjerna för mentalsjukvårdens upprustning och utbyggnad. Samtidigt har det sedan länge förutsetts att hela vårdformen skulle övertagas av landstingen. Härom är ett principbeslut enligt proposition att vänta under våren. I samband med överförandet av huvudmannaskapet har Sveriges läkarförbund genom en särskild sakkunnigkommitté sökt

Till särskola har hänvisats 452 elever, till anstalter för blinda 16, till skolor för döva 40. 25.506 barn var i behov av hjälpundervisning och 91,77 procent av dessa erhöll också hjälpundervisning i någon form. Undervisningen för sjuka barn och barn med lyten var icke väl tillgodosedd, särskilt illa ställda var barn med dålig synförmåga i fråga om möjligheterna att få undervisas i synklass. Undervisning för elever med talfel hade givits i 8.690 fall och resultatet hade i 38,1 procent blivit fullt tillfredsställande, i 53,3 procent var talet förbättrat efter behandlingen och i 8,6 procent ej förbättrat.

Skolmåltider utspisades åt 83,44 procent av eleverna med stora variationer från 99,78 procent för Väs-

ternorrlands län till 30,22 i Kristianstads län. Skolbad var ordnat i 84,77 procent av antalet skoldistrikt medan 98,73 procent av skoldistriktet hade ordnat tandvård. I de högre skolorna fann man fortfarande ett stort antal elever med organiskt hjärtfel, 377 fall=0,18 procent av samtliga elever. 0,01 procent av eleverna led av reumatisk feber, vilket innebär en minskning till hälften av föregående års siffror. Astma förekom hos 827=0,4 procent med en särskilt hög utbredning i Malmöhus län, medan struma konstaterades i 130 fall=0,06 procent med absolut dominans i Kronobergs län.

Vid högre skolor var måltider ordnade åt 72,92 procent av samtliga elever, vilket innebär en ökning.

analysera de konsekvenser förslaget kan få i fråga om läkarnas anställnings- och arbetsförhållanden. De sakkunniga har redovisat sin uppfattning i en särskild arbetspromemoria som efter publicering flerstädes omnämnts i pressen. *Dagens Nyheter* kläder i egna ord arbetspromemorian förslag:

Som Läkarförbundets mentalsjukvårdskommitté just visat i en promemoria är tiden nu inne, både av medicinskt sakkunniga skäl och därför att mentalsjukvårdens förestående överföring från staten till landstingen ger ett lämpligt tillfälle till en radikal omläggning. Bryt med den olyckligt suggestiva uppdelningen i tung psykiatri, förlagd till mentalsjukhus, och lätt psykiatri vid psykiatriska lasaretskliniker. Differentiera i stället behandlingen genom akut och halvkronisk vård av både psykoser och neuroser vid lasaretten, långtidsvård vid närliggande fullgoda mentalsjukhus med resurser för rehabilitering och aktivering, psykisk invalidvård inklusive senilvård vid sjukhem. Ge särskilda läkarlag ett samlat ansvar

och grepp på all mentalvård — inte minst den öppna och halvöppna — inom en regim. Skissen som nu går ut till diskussion i läkarkretsar och efter hand bör mogna fram i konkreta förslag till statsmakterna ser ut att, om något, kunna bryta mentalvårdens onda cirkel: geografisk och yrkesmässig isolering, kvardröjande skygghet, svåra arbetsförhållanden och därför dålig läkarrekrytering och otillräcklig effektivitet.

Tidningen påpekar att nya behandlingsmetoder och tillgång till olika slags läkemedel, likaså en differentierad behandling trots den stora personalbristen dock har tillåtit en förbluffande snabb nedskärning av vårdtiderna med motsvarande minskning av platsbehovet för den s. k. tunga psykiatrin. Därigenom skulle den hittillsvarande planläggningen kunna sluta med en överkapacitet inom den slutna vården. Tidningen fortsätter:

Nedbrytningen av de stora tungrodda asylerna och av den skräck och skam som de fortfarande utlöser, fastän lyckligtvis i snabbt avta-